

**SVĚT JAKOŽTO VÝSLEDEK
ROVNOVÁŽNÝCH VLIVŮ**

III.

(22.11. 1914)

Milí přátelé.

Z předešlých výkladů jste mohli poznat, že i naše tělesná forma je taková jaká je tím, že představuje jaksi výsledek spolupůsobení luciferských a ahrimanských mocností. Znalost tohoto spolupůsobení je velmi důležitá právě pro naši dobu, neboť teprve jí (znalostí) bude moci do lidstva zvolna pronikat porozumění silám, jež za vnějším klamným obrazem života působí.

Víme již, že Ahrimana nemusíme nenávidět, ani se Lucifera bát, neboť tyto mocnosti jsou jen ve světě nepřátelskými mocnostmi potud, pokud nepůsobí ve svých vlastních sférách.

(pozn.red: Představu o Luciferské aAhrimanské sféře obdržíme, nakreslíme-li si kružnici, jako obvod, ohraničující obsah kruhu. Obvod kružnice je vůči obsahu kruhu do všech stran relativně vně nahoře, obsah kruhu ze všech stran relativně uvnitř dole. Zatímco kružnici jsme nakreslili, obsah kruhu jsme nenakreslili, ale pouze ohraničili nakresleným obvodem. Nakreslený

obvod ve vztahu k nenakreslenému obsahu je tedy jakousi relativní plností ohraničující relativní prázdnotu. Podíváme-li se pak blíže na plnost obvodu kružnice, nahlédneme, že představuje tutěž trojnost jako mezikruží:

1/ vnější tvar obvodu mezikruží 2/ vnitřní

formu obvodu mezikruží

3/ střední plnost obvodu mezi vnějším tvarem a vnitřní formou = obsah mezikruží

Máme tu tedy co činit se dvěma obsahy:

A/ horní obsah = relativní plnost mezikruží - sféra Luciferova = Nebe

B/ dolní obsah = relativní prázdnota kruhu = sféra Ahri- manova = Země

Mezikružím jsme si jen naznačili průřez tělesem sférické duté koule, podobné slavné magdeburské kouli, spočívající ve dvou bronzových dutých polokoulích, které Otto von Guericke přikládal k sobě tak, že po vysátí vzduchu je nebylo možno od sebe odtrhnout ani čtyřmi páry koní. Mezi prázdňným obsahem kruhu a plným obsahem mezikruží je totiž vztah vacuua k bronzu tělesa magdeburské koule, takže tu mezi oběma sférami (AB) dochází k vzájemným intrakcím, jež ve fyzice pojímáme jako: „akci a reakci“. Vacuum se snaží nasát bronz, která tomu odporuje. Dostředivé síly vacua se tedy projevují v obsahu bronzu jako „akce“, odstředivé síly dporu bronzu se pak projevují v obsahu vacuua jako „reakce“.

Tyto „akce a reakce“ tvoří v obsahu kruhu i mezikruží na všech stranách centrálně orientované dvojice protisil (horního Lucifera a dolního Ahrimana), jejichž působení směřuje proti sobě, jejich velikosti však narůstají od sebe:

1/ Luciferská akce v obsahu horní Luciferské sféry (plné mezikruží = nebe):

a/působení síly = dostředivý směr = Luciferské působení

b/ růst velikosti = odstředivý směr = Ahirmanisované působení

Lucifera

2/ Ahrimanská reakce v obsahu dolní Ahrimanské sféry (prázdný kruh = země):

a/působení síly = odstředivý směr - Ahrimanské působení

b/ růst velikosti = dostředivý směr = Luciferizované působení

Ahrimana

Prostřednictvím směru růstu (vývoje) sil (1b, 2 b), se tedy působení Lucifera a Ahrimana dostává do cizí sféry. RS tedy praví:

Působí-li ve své vlastní sféře (1a, 2a), namusíme se Lucifera a Ahrimana bát. Jako člověku nepřátelské mocnosti se oba projeví jen pokud působí v cizích sférách (1b, 2b).

*Dostředivé působení Lucifera (2b) se v Ahrimanské sféře jeví vražedně (probodávání kruhu ze všech stran = *), zatímco odstředivé působení Ahrimana (1b) se v Luciferské sféře jeví jako trhající exploze (*), kterou současná akademická věda nazývá „velký třesk“)*

O tom bylo mnoho hovořeno loni v Mnichově, a také zde jsem se o tom již zmiňoval. Když jsme si předešle ukázali, jak fyzické prostorové tělo člověka ve své formě vzniká protichůdným vlivem luciferských a ahrimanských mocností, poukázali jsme na to nejzjevnější v lidském životě, v čem hrají svou roli Lucifer a Ahrimana. Do lidského nitra pronikneme poněkud hlouběji, když od těla fyzického postoupíme k tělu éterickému.

(pozn. red: tělo éterické si můžeme představit jako centrálně orientované síly „akce a reakce“, jež se po vyvinutí plně veli-

kosti jeví být uspořádány v jakousi hvězdu (), v jejíchž paprscích složených napůl z vnějších Luciferských akcí a vnitřních Ahrimanských reakcí, splývá jedno v druhé.*

Plné mezikruží, ohraničující prázdný kruh, v němž se éterická hvězda vyvinula, je pak tím, co duchovní věda nazývá „tělo astrální“.

Dvojitý obsah těla astrálního (prázdný a plný), je pak tím co zveme látkovou „letorou“, z jejíž podstaty se pak vyvíjejí síly éterického těla v podobě paprsků hvězdy (), které zveme silovou „náturou“.*

Naturálními silami éterického těla () je pak pořádán „prach země“, v němž se tělo éterické projevuje jýzicky, jako „fyzické tělo“. Je to podobný projev, jako když nasypeme na papír železné piliny, zespodu přiložíme magnetickou podkovu a papírem mírně kmitáme. Tu se piliny uspořádají podle magnetických siločar.)*

Tělo éterické je jaksi pořadatelem těla fysického. Je zapojeno do celého éterického světa: je základem našeho fysického organismu jakožto organismus éterický, stále v sobě pohyblivý.

Vzhledem k éterickému tělu nyní musíme říci, že také v něm působí luciferské a ahrimanské mocnosti právě tak, jako jsme to viděli u těla fysického. Člověk totiž je jako éterická bytost postaven, to musíme zdůraznit, mezi protichůdnými vlivy luciferských a ahrimanských sil. Nyní, abychom poukázali na to, oč se u člověka jedná, pokud není fysickou bytostí, pohlédněme na tři základní činnosti lidské bytosti, tj. na chtění, cítění a myšlení.

(porn. red: Máme-li kvůli pozorování lidského myšlení, cítění a chtění odhlédnout od fyzického těla člověka, pak si musíme

uvědomit, co vlastně máme pustit se zřetele. Řekli jsme si již, že fyzické tělo je „prach země“ uspořádaný silami éterického těla () podobně, jako železné piliny podle siločar magnetu. Tzn., že s fyzickým tělem pouštíme se zřetele nejen prach země, ale také éterické tělo podle nějž je prach uspořádán. Po vyloučení těla fyzického a éterického (*), nám z člověka zůstane pouze tělo astrální, v podobě již zmíněného mezikruží, v němž se lidské myšlení, cítění a chtění vyvíjí jako paprsky nové éterické hvězdy (*) - Novy.)*

Toto chtění, cítění a myšlení přirozeně nevidíme, pohlížíme-li na člověka po stránce jeho fyzického těla. Jejich projevy na fyzickém těle můžeme pozorovat na fyzickém těle jen v podobě určitých proměn ve fysiognomii, v gestech a podobně. Ttu můžeme skrze fyzické tělo tušit, co se děje v lidském nitru.

(pozn. red: Zde lze mít dojem, že si RS odporuje. Nejdříve pouští tělo éterické s fyzickým se zřetele, aby mohl pozorovat myšlení, cítění a chtění a potom pozorované myšlení, cítění a chtění prohlásí za tělo éterické. Nebudeme-li hledat rozpor u RS, ale u sebe, nemůžeme věc řešit jinak, než pomocí dvou éterických těl:

Q/ Dědičné éterické tělo () = pořadatel těla fyzického W/
Vlastní éterické tělo (*) = chtění, cítění a myšlení Mezi oběma silovými těly (*) panuje příbuzenský vztah, který v elektrotechnice využíváme jako „ indukci “ v tzv. transformátorech. Tzn., že v jistém smyslu můžeme o chtění, cítění a myšlení mluvit jako indukci nového těla éterického (W), podle starého (Q). V každodenní životní praxi je tedy dědičné éterické tělo (Q) učitelem našeho chtění, cítění a myšlení (W). Protože tento učitel (Q) pořádá současně „prach země“, učíme se chtít, cítit a myslet současně podle obrazu skutečnosti vnějšího fyzického světa.*

Stejně jako v transformátorech, i zde fungují induktivní vazby mezi oběma éterickými těly (Q a W) oboustranně. Proto svým myšlením, cítěním a chtěním (W) můžeme zpětně ovlivňovat také zděděné éterické tělo (Q) a tedy i tělo fyzické, jak je to patrné z projevů těchto sil (W) na naší tělesné mimice a gestikulaci.

Protože jsou obě éterická těla (Q i W) výsledkem předchozího vývoje sil „ akce a reakce “, udržují tyto síly takové uspořádání, na které si během svého vývoje „zvykly“ jako na standardní „návyk“. Rozdíl mezi oběma těly (Q a W) pak tkví především v následujícím:

Q/ Dědičné éterické tělo () se vyvíjí souvisle po celý náš život*

W/ Vlastní éterické tělo () vyvíjíme pouze v bdělém vědomí každý den znovu*

Naše vlastní éterické tělo (W) se tedy rodí a umírá každý den. Návyk v jeho vývoji podle těla zděděného (Q) je dán tím, že každou noc (ve spánku) do své astrální paměti ukládáme nejen výsledky, ale i průběh svého chtění, cítění a myšlení (W). Tzn., že své éterické tělo (W) každé ráno (ve bdění) vždy znovu a znovu obnovujeme podle mechanismu uloženého v paměti, tj. podle navyklého způsobu myšlení, cítění a chtění (W).

Špatné návyky v myšlení, cítění a chtění (W) tedy nelze napravit pomocí paměti, ale jen pomocí zděděného těla (Q), na němž se tyto špatné návyky rovněž projevují, jako jakási „ trvalá mimika “. Zaměříme-li se tedy dlouhodobě na změnu návyků zděděného těla (Q), např. na změnu své chůze, gestikulace, mimiky, rukopisu, atp., překonáme tím i špatné návyky vlastního těla (W) uložené v paměti. O těchto metodách se RS zmiňuje v článku „ O některých nervózních jevech doby “ - viz. ČPDN11-12, str. 42.)

Éterické tělo je jako sám v sobě pohyblivý organismus neustálým

projevem myšlení, cítění a chtění člověka.

Čistě vnější věda je vzhledem k tomuto myšlení, cítění a chtění ve velmi obtížném postavení. Projdeme-li tu různé filosofické světové názory, uvidíme, že jeden filosof staví do popředí vůli, jiný myšlení, a jsou i filozofové, kteří považují cítění za nejdůležitější sílu.

*(pozn. red: Filozofii cítění reprezentuje např. francouz **Jean Jacques Rousseau**, proslulým výrokiem: „Cítím, tedy jsem!“. Filozofie myšlení se zračí ve známějším výroku francouze René **Descarta**: „Myslím, tedy jsem! Výrok: „ Chci, tedy jsem! “ se vy skytuje v podobě: „Mýlím se, tedy jsem!“ u sv. Augustina. Tzv. „ voluntaristé “, jako Arthur Schopenhauer aj. nejsou představitely filosofie „chtění“, ale „vůle“, pokud jsme ovšem s to rozlišovat mezi „vůlí“ a „chtěním“, jež jsou téměř vždy pokládány mylně za totéž. Jako s chtěním zaměňujeme vůli, tak s ním zaměňujeme také myšlení a obojí opět s cítěním.)*

O tom však jak vlastně myšlení, cítění a chtění tvoří v člověku jednotu, o tom si nemohou vnější filosofické světové názory utvořit správný pojem. Tato neschopnost správného pojmu o myšlení, cítění a chtění v lidském duševním životě je tímtež, jako neschopnost porozumět vnějšimu světu a pochopit člověka vůbec.

Nevím jistě (říkají filozofové), zdali je lidská duše povahy více volní, citové nebo myšlenkové. Je více tím či oním?

Je to stejné jakoby chtěl někdo říci: „Nejsem si skutečně jist, co člověk vlastně je. Někdo řekne, že přivede člověka, a přivede malou bytost v podobě pětiletého dítěte a řekne: „To je člověk!“. Přijde jiný a také řekne, že přivede člověka, a přivede bytost mnohem větší, tj. ve středních lidských letech. Konečně přijde třetí a přivede docela jinou bytost, která je v obličeji vrásčitá, má šedivé vlasy atd.

Nyní opravdu nevím, co je to vlastně člověk. Vždyť mi ukázali tři různé bytosti.“

Všichni tři jsou ovšem lidé, že ano. Jeden je však docela mladý, druhý o něco starší a třetí již docela zestárnul. Jsou velmi rozdílní ve svém zjevu, ale pojmáme-li tři věky, tu víme, co je člověk, (*pozn. red: Pojímat člověka vcelku, mládí, dospělost a stáří, znamená pojímat ho jako vyvíjejícího se*). Tak je tomu také s chtěním, cítěním a myšlením. Rozdíl je tu jen v tom, že chtění je sice tatáž duševní činnost jako myšlení, jenže ještě docela mladá, dětská.

(*pozn. red: Pojem „ vůle “ naznačuje docela mechanicky „míru ohraničení volného prostoru Ve strojírenské praxi je užívána dokonce tzv. lícovací soustava „jednotné hřídele “ a „jednotné díry“, předepisující jednotné „tolerance “ (vůle) pro různé způsoby uložení hřídele do otvoru - volné, pevné atp. Vůli tedy máme v již zmíněné představě astrálního těla v podobě vnitřní formy mezikruží ohraničující volný prostor obsahu kruhu, v němž se může dostředivě vyvíjet velikost odstředivých sil vnitřní reakce, tj. „chtění“. Max. možná velikost „chtění“, je tedy předem dána mírou „ vůle*

Osvěžme si zde výše uvedené členění:

1/ Luciferská akce v obsahu horní Luciferské sféry (plné mezikruží = nebe):

a/působení síly = dostředivý směr — Luciferské působení b/ růst velikosti = odstředivý směr = Ahirmanisované působení Lucifera

2/ Ahrimanská reakce v obsahu dolní Ahrimanské sféry (prázdný kruh = země):

a/působení síly = odstředivý směr = Ahrimanské působení b/ růst velikosti = dostředivý směr = Luciferizované působení Ahrimana

„Chtěním“ tu není dostředivý směr Luciferské akce (1a), ale pouze odstředivý směr Ahrimanské reakce (2a), jenž sám o sobě splává s formou mezikruží, ohraničující „ vůli “prázdného vnitřního prostoru. Proto se

zdá být „ vůle “ totožná se „, chtěním avšak není:

a/ vůle = relativně horizontální poloha ohraničení volného prostoru

b/ chtění = relativně vertikální postavení směru působení síly reakce

Protože vnitřně prázdný obsah volního prostoru Ahrimanské sféry (2) představuje míru individuálního lidského vědomí, jež duchovní věda nazývá: „duše citivá“, můžeme „chtěním“ pouze to, co je obsaženo a tedy také vnímáno (pocitováno) ve vědomí. Vnější Luciferské akce (1a), jež jsou mimo dolní vědomí (2) v horním astrálním těle (1), tedy nemohou být „chtěním“.

Tyto Luciferské síly akce (1a) jsou v astrálním těle oněmi paprsky, na něž český experimentátor Břetislav Kafka umísťuje svá „ esplana “, jako jednotlivé paměťové otisky. Na atavistický jasnozřivých skalních kresbách přírodních národů, jsou tyto paprsky sil astrální paměti vyvedeny na lidských hlavách tak, že se učeným rozumbradům jeví jako antény mimozemšťanů.)

A když je chtění poněkud starší, stane se z něj cítění a docela staré chtění je myšlením.

(pozn. red: Jak již bylo řečeno, chtění (2a) je pouze odstředivým směrem působení vnitřních sil reakce. Je to jako když se prstem dotýkáme hladiny vody, takže se zdá ve vodě zrcadlit jaksi v protisměru (2a). Jakmile síly vnitřní reakce začnou dostředivě vyvíjet svou velikost (2b), stanou se předmětem vědomí duše citivé (2) jako „cítění“. Jakobychom prst do vody ponořili. Čím hlouběji jej noříme, tím hlubší činíme ve vodě „ díru “, která je

věrným otiskem našeho prstu jako pečeť v pečeti vosku. Tento vodní „náprstek“ je tím, co zveme: „vjem“ (vím) = „pocit“ = „cít“.

Chtění je tedy směr působení síly reakce a cítění je prázdná míra otisku velikosti tohoto chtění (síly reakce), tj. rozměr vjemu.

„Rozměr“ je vnitřně prázdná míra „náprstku“, zatímco „velikost“ je plná míra „prstu“. Jako není prst náprstkem, tak není ani „velikost chtění“ (prst) tím, co zveme „cítění“ (náprstek). Míra velikosti chtění (prst) je však táž jako míra rozměru cítění (náprstku), takže rovností obojí míry (velikosti a rozměru) je odůvodněna rovnice RS:

„poněkudstarší chtění = cítění“

Velikost chtění (prst) tedy není samotným vjemem (náprstkem), ale vyvolává vjem ve vědomí jako pocit (náprstek).

Velikost chtění (prst) sama o sobě nepřichází ve vědomí v úvahu, dokud se plně nevyvine do max. možné velikosti dané předem již výše zmíněnou mírou vůle (duše citivé).

Tzn., že růst velikosti chtění (síly vnitřní reakce) dokonává až ve středu Ahrimanské sféry (2), kde se střetne s velikostí chtění rostoucí jaksi protější strany, neboť reakce v duši citivé rostou do středu kruhu ze všech stran, do podoby éterické hvězdy (). Plně vyvinuté velikosti sil vnitřních reakcí se tedy ve středu duše citivé (2) vzájemně střetnou (vždy dvě a dvě) a v následku jejich vzájemných sporů pak mluvíme o myšlení.*

Myšlení je totiž „duálním uvažováním“ (relativním porovnáváním dvou projevů), přičemž uvažujícím je tu vždy střed éterické hvězdy (), který je jakýmsi těžištěm dvou ramen vah (velikostí sporných protísti reakce). Slovem, uprostřed Ahrimanské sféry (2) nastává dostředivý spor (pře) velikostí Ahrimanských reakcí, které zde působí Lucifersky (2b). Jakoby paprscích hvězdy*

(*) sestoupil sám Lucifer z astrálního Nebe (1) do středu vědomí Země. Lucifer uprostřed mnohosti Ahrimanských sil (paprsků hvězdy *), je v lidových legendách a pohádkách oním Luciferem, jenž je králem pekla (podzemí - podsvětí), uprostřed mnohosti Ahrimanových čertů, kteří jsou ve vzájemných sporech, jež Lucifer uprostřed pekla rozsuzuje. Tj. model soudce mezi dvěma spornými stranami (žalobou a obhajobou), a/ chtění = směr působení síly reakce b/ cítění = prázdna míra otisku velikosti síly reakce = rozměr = vjem

cfMyšlení = pře-mýšlení = Pře-myslovci = spor = rozpor
Lucifer mezi dvěma ahrimanskými „Pře-myslovci“ mění dualitu pře-mýšlení na trojnost „uvažování“.

Protože velikosti vnitřní reakce odpovídá velikosti vnější akce, dojde pře-mýšlením nejen k vzájemnému vzepření velikostí vnitřních reakcí ve středu hvězdy (*), ale také k vzepření velikostí vnějších akcí na obvodu hvězdy (*). Vnitřní akce a vnější reakce se tak vzájemně vzepřou jako jednolitě paprsky velké hvězdy (*), v níž se ztrácí rozdíl mezi vnější Luciferskou (1) a vnitřní Ahrimanskou sférou (2).

Lucifer uprostřed éterické hvězdy (*), se tak stává středem všeho (Nebe i Země), jako dostředivě koncentrovaná jednota lidsky-pozemského „ega“ Na opačném konci velké hvězdy (*) je pak odstředivě rozptýlená mnohost božsky-nebeského ahrimanského „ga“.

„go“ = sanskrt. „býk“ - „kráva“ = germánské „Gott“ = mnohost bohů)

Rozdíl je tu pouze ve stáří u chtění, cítění a myšlení. Skutečnost, že tyto tři životní věky lidské duševní činnosti žijí v naší duši sou-

časně, nám činí obtíže. Při jiné příležitosti jsme si však již řekli (např. v knize „Práh duchovního světa“), že jakmile vyjdeme z fyzického světa, tu platí zákon proměny (*staroslovanské „poza-konu = podle konání*), nikoli zákon stmulosti, (*zákonické falzo „po zákonu “ = podle uspořádání*), tu se vše proměňuje. Staré náhle omládne, mladé zestárne atp., takže se v nás skutečně mohou současně vyskytovat tři různé duševní činnosti současně. Chtění se ukazuje hned jako mladé, hned zase jako starší chtění (cítění), hned jako nejstarší chtění (myšlení). V lidském éterickém těle se různé životní věky (*fáze vývoje*) vzájemně mísí (*jedenpřechází v druhý*), vše je tu jaksi tekutým (*těkavým*).

(pozn. red: Řekli jsme si již, že své éterické tělo (W) vyvíjíme každý den znovu. Jeho vývoj spočívá v růstu velikostí sil akce a reakce, v němž se vývoji paprsků éterické hvězdy () jeví jako vylévání vody z vnitřní formy mezikruží na dvě strany: a/ odstředivě do Nebe = zalití Polska a Německa b/ dostředivě do Země = zalití Moravy a Rakouska Jakmile přestaneme chtít, přestaneme i cítit, jakoby vody zase opadly. Doroste-li velikosti sil akce a reakce do plné velikosti, paprsky éterické hvězdy (*) se vzájemně vzpříčí a v následku násobení s vnějším obvodem mezikruží se začnou vlnit, jako hladina rozbouřeného moře - viz níže, která opět ustupuje, jakmile přestáváme chtít myslet. Slovem, éterické tělo se ve všech fázích svého vývoje, dopředu i dozadu jeví být tekuté.)*

Tyto proměny v éterickém těle se nemohou dít jen tak beze všeho samy o sobě. To co by to mohlo být jednotnou duševní činností, to v obyčejném životě vůbec nepřichází k vědomí, to do vědomí vůbec nemůžeme dostat. Představíme-li si éterické tělo symbolicky jako plynoucí proud, neboť trojjediná duševní činnost je v éterickém těle něčím pohyblivě tekutým, tu nám tento jednotný proud duševní činnosti v obyčejném životě nepřichází vůbec do vědomí. Do tohoto neustálého proudění plynoucího v éterickém těle v čase, se totiž včleňuje jednou činnost luciferská a podruhé zase činnost ahrimanská. Naše duševní

činnost proniklá činností luciferskou, je chtěním, které činí luciferská činnost mladým. Převažuje-li v naší duševní činnosti převažuje činnost luciferská, když v naší duši uplatňuje svoje síly Lucifer, tu se jedná o chtění. Lucifer působí na celkový proud naší duševní činnosti omlazujícím vlivem. Naproti tomu Ahri-manovo působení naší duševní činnosti utvrzuje tak, že stárne, což je myšlení.

(pozn. red: Naší duševní činností tu RS nazývá cítění našeho vědomí v duši cítivé, které jsme v předchozích poznámkách nazvali „ vjem “ (náprstek) v podobě otisku velikosti chtění (prstu). Zatímco vnitřně prázdný rozměr vjemu je činností naší duše cítivé, zevně plná velikost chtění je výsledkem součinností Lucifera a Ahrimana (2b), neboť chtění působí Ahrimansky odstředivě, jeho velikost však roste Lucifersky dostředivě. Doroste-li pak velikost chtění do plné míry své velikosti, tu již dál neroste a představuje tak staré chtění, tj. myšlení. Každá předchozí fáze jeho růstu je tedy relativně mladším chtěním, takže můžeme říci: dokud velikost chtění roste, je mladým! Proto je Luciferský vývoj velikosti chtění vždy mladistvým růstem. Dokonání tohoto růstu v egoidním středu éterické hvězdy (), je pak relativně starým umírajícím chtěním, tj. myšlením, které již není dostředivým Luciferským růstem, ale dostředivým Luciferským sporem a odstředivým Ahrimanským myšlením, dohromady pak „pře-mýšle-ním“. Ahrimanské myšlení je tedy pojímáno jako odstředivě strnulé působení, zatrvzelost, utvrzované „pře-svědčení“, mínění, atp. Dokonání chtění v myšlení lze tedy pojímat také jako smrt chtění, neboť: smrt = dokonání)*

V obvyklém životě není možné „mít myšlenky“ (*myslet*) nerozvíjí-li Ahriman v éterickém těle své působení. Slovem, ve svém duševním životě (*v duši citivé*), pokud se projevuje v těle éterickém (*růstem éterických paprsků hvězdy*), se bez Ahrimana a Lucifera neobejdeme. Kdyby Lucifer úplně odstoupil od našeho éterického těla, pak bychom neměli žádného luciferského ohně nadšeného chtění. Kdyby Ahriman úplně odstoupil od našeho duševního života, pak bychom nikdy nemohli vyvinovat chlad střízlivého myšlení.

(pozn. red: Ohněm ke chtění je zde míněn dostředivý směr Luciferského růstu vnitřních reakcí, jejichž odstředivé Ahrimanské působení je ztrnulé, sklerotické, neboť v odstředivém směru se tyto síly vyvíjet nemohou, protože jim v tom brání protipůsobení vnějších Luciferských akcí:

a/ odstředivě ztrnulé působení ■ skleroticky mrazivý chlad = Ahriman

b/ dostředivě dynamický vývoj = horečnatě zánětlivé teplo = Lucifer

Že je toto pojetí chladu a tepla správné, můžeme pozorovat v chladírenské technice, kde je snížení teploty dosahováno prudkým dostředivým snížením objemu vzduchu - či jiného média - jeho stlačením, v následku čehož dojde k silnému přehřátí. Jestliže pak po rozptýlení nadbytečného tepla v nižší teplotě okolí objem stlačeného média prudce odstředivě zvětšíme, dojde k silnému podchlazení. Tak souvisí dostředivost s teplem a odstředivost s chladem.)

Uprostřed mezi oběma je sféra, kde se ti dva spolu střetávají. Zde, kde se Lucifer a Ahriman vzájemně pronikají, kde se jejich činnosti mísí, je oblast sféry[^] citění.

(pozn. red: Sférou citění míní RS kontrast mezi vnější plností a vnitřní prázdnotou, jež souvisí s vnitřní formou mezikru-

ží astrálního těla, která ohraničuje prázdný kruh duše citivé, v níž se uskutečňuje cítění. Na této sféře dané vnitřní formou mezikruží se střetá působení vnější Luciferské akce la s působením vnitřní Ahrimanské reakce 2b.)

Éterické tělo (*hvězda **) se skutečně jeví tak, že v něm možno pozorovat luciferské světlo (*zápal*) a ahrimanskou tvrdost (*sklerotický mrazivý chlad*). Pozorujeme-li lidské tělo éterické, tu není přirozeně uspořádáno tak, jak bychom to znázornili na výkrese (*paprsky hvězdy * nejsou rozděleny na část mezikruží a část kruhovou, ale splývají v jednotu obou částí*), nýbrž jedno druhé proniká. Takto se v éterickém těle jeví být vedle míst neprůhledných, místa světlá, průhledná.

Na jedné straně v éterickém těle vystupují podoby, které možno přirovnat k ledovým sraženinám, jaké se objevují v zimě na okenních tabulkách. To jsou ztvrdlá místa v éterickém těle, na nichž se éterické tělo stává neprůhledným. To je vyžívání se myšlenkového života v éterickém těle. Toto mrznutí éterického těla na různých místech pochází od Ahrimana, jenž sem vysílá sem své síly myšlením, (*pozn. red: Zde je řeč o výše zmíněných Kafkových paměťových esplanádách, v nichž se projevuje Ahrimanovo odstředivé působení v Luciferské sféře, tj. lb.*)

Na druhé straně je tomu v éterickém těle tak, jakoby v sobě mělo docela světlá místa, která jsou průhledná, jasná nebo třpytivá. Sem Lucifer vysílá paprsky svých sil. To jsou ohniska vůle v éterickém těle.

To, co je jaksí mezi obojí Činností (*místo konfrontace Lucifera a Ahrimana*), v níž jsou tvrdá místa rozpouštěna světlými místy mezi neustálým zpevněním a rozpouštěním, nachází lidské cítění svůj výraz v éterickém těle.

(pozn. red: citění náleží lidské duši citivé a jako takové souvisí s tělem astrálním, nikoliv s tělem éterickým. V těle éteric- kém však nachází svůj výraz ve změně stavu, tj. mezi ahriman- ským tuhnutím a luciferským rozpouštěním).

Můžeme tedy říci, že střídavým porušováním a znovunastolováním rovnováhy, projevují působící luciferské a ahrimanské síly nejen proměny forem fyzického těla *(podle linií vzájemného střetnutí)*, ale působí také změny v éterickém těle *(indukcí jednoho ovlivňuje druhé = QaW)*.

Mají-li převahu ahrimanské síly, jde o projev myšlení. Mají-li převahu luciferské síly, jde o projev chtění. Tam kde se tak říkajíc spolu perou *(kde je rovnováha obou)*, tam nachází svůj výraz citění.

(pozn. red: Výše RS uvedl, že citění je poněkud starší chtění, tj. otiskem velikosti síly vnitřní reakce ve vědomí. Chtění pociťujeme (vnímáme) pouze vnitřní formou duše citivé na straně odstředivého směru působení reakce, myšlení pociťujeme egem pouze na straně dostředivého působení růstu velikosti reakce. Vlastní citění je mezi tím. Přirovnáme-li velikost síly reakce k holi, tu můžeme říci:

a/ počáteční chtění = vnímání počátku hole = vnitřní formou astrálního těla

b/ střední citění = vnímání délky hole = vnitřním obsahem duše citivé

c/ konečné myšlení = pociťování konce hole = centrálním egem)

Zde tedy máme naznačen mechanismus éterického těla, v němž spolupůsobí luciferské a ahrimanské síly. My jsme jaksi výsledkem působení takovýchto sil a jsme vlastně lokalizováni mezi nimi *(tj. tam, kde pociťujeme jejich vzájemné protipůsobení)*.

Nyní si musíme ujasnit, že v tom, co se zde odehrává, nejsme vždy plně svým Já *(vzájemné střetnutí lze prožít nejen v egoidním středu hvězdy * éterického těla, ale na kterémkoliv místě každého jejího paprsku, tj. mimo ego)*. Naše zemské Já *(ego)*, které jsme si nyní získali během zemského vývoje, může vyvíjet svou plnou činnost a své plné vědomí

zatím jen ve fyzickém těle (tj. ve středu dědičného éterického těla spojeného sfyzickým tělem.). Naše já' se bude moci v éterickém těle plně rozvinout teprve během doby ju- piterké (zde je míněno druhé éterické tělo související s astrálním tělem), takže ve všem tom, co se v éterickém těle odehrává, vlastní lidské Já není bezprostředně činné

(pozn. red: Jako je hvězda (*) druhého éterického těla již naše vlastní, nikoliv zděděná, tak je náš i její střed jako naše ego, nikoliv jako zděděné ego).

Kdyby k pokračující světové evoluci nepřistoupilo nic z ahri- manských a luciferských sil (kdyby nebylo možno vyvíjet vlastní éterické tělo W), pak by byl člověk docela jinou bytostí. Pak by sice mohl mít vjemy ve svém fyzickém těle (pociťovat dědičné éterické tělo Q), avšak nemohl by mít vlastní myšlenky (jak by od vnímaného odhlédl, vjemy by hned zase zanikly). Vlastní myšlenky má tím, že na jeho éterické tělo může získat vliv Ahriman. Vlastní chtění má tím, že na jeho éterické tělo mohou získat vliv síly Luciferské. Tyto protisíly zde tedy musejí vždy být.

(pozn. red: Zde se dozvídáme něco víc o tajemství „ indukce “ a zděděného těla éterického (Q). To co po rodičích dědíme, je vlastně tělo fyzické, tj. „prach země “ uspořádaný podle rodičovského těla éterického (*). To co zveme „dědičným tělem éterickým “ (Q) tedy není éterické tělo rodičů, ale podle něj uspořádaný prach země. Jako na papíře neobdržíme magnetické siločáry, ale pouze železné piliny uspořádané podle nich, tak ve

svém fyzickém těle nedědíme éterické tělo rodičů (Q), ale pouze prach země uspořádaný podle něj. Toto uspořádání pilin zveme dědičným éterickým tělem (Q) nikoliv proto, že by jim bylo, ale proto, že podle něj „ induktivně “ chceme, cítíme a myslíme své vlastní siločáry, své vlastní éterické tělo (W). Indukce je tedy činnost, v níž podle vinutí cizí cívky (uspořádání pilin), transformujeme el. proud (W) do vinutí vlastní cívky (do své astrální paměti). Živé působení Lucifera a Ahrmimana tedy není v uspořádání zděděných pilin (Q), ale pouze v siločárách vlastního magnetu (W). Jakobychom magnetickou podkovou uspořádaly piliny na papíře a podle jejich konfigurace pak svým vědomím zmagnetizovali jinou podkovu v magnet.

Věc je ovšem ještě složitější, neboť: a/ nejen my, ale i naši tělesní rodiče zdělili na celý život pouze fyzické tělo v podobě uspořádaných pilin

b/ nejen my, ale i naši tělesní rodiče musejí každý den znovu vyvíjet své vlastní éterické tělo (W) ve svém chtění, cítění a myšlení

Tzn. , dědičnost našeho fyzického těla není dána uspořádáním pilin podle siločar éterické hvězdy rodičů (Q), ale podle éterické hvězdy (*) makrokosmu. To co tu zveme dědičnou fysiognomií, je jen induktivním kybicováním vlastního éterického těla (W) naší fyzické matky, do pořádku pilin éterickým tělem (Q) makrokosmu. Je to projev téže indukce, kterou naše chtění, cítění a myšlení (W) vyvolává fysiognomické změny na našem zděděném fyzickém těle. Mimo kybicování matky do vývoje zárodku, které je trvalejšího charakteru, mohou do vývoje zárodku zasahovat i jiné síly, např. „radiace “ atp.)

Musíme si tedy ujasnit, že svým zemským vědomím nemůžeme plně vniknout do éterického těla

(Pozn. red: naše vlastní éterické tělo W vyvíjíme každý den znovu a ne vždy ho plně dokonáme až k egoidnímu středu éterické hvězdy (). Naše vědomí tedy není s to ani plného, tím méně trvalého žití v centrálním Já vlasstního éterického těla W)*

Svoje plné vědomí Já (*ego*) můžeme vyžít jen ve fyzickém těle (*tj. jen ve zdánlivém dědičném éterickém těle Q, jež je pouhým uspořádáním pilin do centrálního ega hvězdy **). Do éterického těla (*W*) se nemůžeme plně ponořit. Tímto éterickým tělem se však noříme do světa, jímž nejsme plně my sami (*tj. do astrálního světa plné paměti a prázdného vědomí*). S Ahrimanem tvořícím myšlenky vstupují do našeho éterického těla nejen naše myšlenky. S Luciferem tvořícím chtění vstupují do našeho éterického těla nejen podněty chtění. A tak je to také s city, *tj. s oblastí, kde se oba střetávají.*

Pokud nyní Ahriman žije v našem éterickém těle, noříme se svým éterickým tělem do sféry živelních přírodních duchů: duchů země, vody, vzduchu, ohně (*tj. do fyzického těla*). Jenže to nevíme, protože nemůžeme svým Já úplně dolů do éterického těla. Ale vždycky je tomu tak, že v tomto éterickém těle žije nejenom jako myšlenková moc to, co sami myslíme, nýbrž vnikají sem také vlivy přírodních duchů. Pokud se člověk s těmito přírodními duchy setká svým vědomím (*cítění*), může vyprávět o tom, že prožil něco, co v obyčejném vědomí svého Já neprožil, setkává se s nimi *jen* tehdy, nastane-li u něj abnormální stav, v němž je jeho éterické tělo (*nikoliv dědičné*) jaksi poněkud vytrženo z fyzického těla.

Jak se může něco takového stát? Hledíte, éterické tělo lidské je ve spojení s celým okolním éterickým světem, tedy také s celou sférou přírodních duchů kolem nás. Dejme tomu, abychom uvedli nějaký příklad, že někdo jde ve dne po silnici. Když jde po silnici se svým obyčejným vědomím, pak je éterické tělo správně uvnitř jeho těla fy-

sického, a on vnímá vědomím svého Já to, co právě vědomím Já může vnímat.

Dejme však tomu, že člověk jde po cestě noční tmou, která u mnohých lidí vyvolává hrůzostrašné stavy a zvláštní pocity, v nichž zejména se může Lucifer zmocnit člověka a při nichž se může z těla fyzického uvolnit tělo éterické. Uvolněné éterické tělo pak může navázat úzký vztah k okolnímu éterickému světu.

(pozn. red: To co tu vystupuje je tedy naše vlastní éterické tělo (W), okolním éterickým světem je pak éterické tělo makro- kosmu (Q) nebo vlastní éterická těla (W) ostatních lidí, či jiných tvorů)

Dejme nyní tomu, že člověk přijde v noci do blízkosti hřbitova, kde jsou ještě éterická těla na hrobech právě zemřelých lidí. Tu ve stavu, v němž je jeho éterické tělo uvolněno, může vnímat něco z myšlenek, které ještě vězí v éterických tělech zemřelých lidí *(opět se tu jedná o indukci)*. Dejme tomu, že před krátkou dobou zemřel někdo s myšlenkou, že po sobě zanechal nesplacené dluhy. Takové myšlenky mohou ještě vězet v éterickém těle zemřelého člověka, aniž je vnímáme. Můžeme je však vnímat ve stavu, v němž jsme uvolnili své éterické tělo od těla fyzického. Tak můžeme přijít do styku s éterickým tělem jiného člověka a postihnout jeho myšlenku: „nadělal jsem dluhy“. A protože se v nás tím zesiluje luciferská moc, pohne se v nás cit: „Já musím tento dluh zaplatit za něj!“

Člověk tak prožije ve svém éterickém těle něco, co by nikdy v každodenním obyčejném životě v těle fyzickém prožít nemohl. Jakmile to však zažijeme, tu je v nás vyvoláno velmi významné vědomí: „Nyní jsi prožil něco, co jsi ve svém fyzickém těle neprožil a prožít nemůžeš!“

Tu cítíme, že jsme ve zcela neobvyklém postavení, že jsme jinde než ve svém těle, a cítíme také touhu po návratu a po pomoci k návratu do svého těla.

Takový pocit přivolává různé přírodní duchy (duchy živlů), pro něž je lidské cítění jakousi potravou. Přijdou tedy, protože jsou přitahováni pocitem: „Chtěl bych být vtažen do svého fyzického těla“, a pomohou člověku najít cestu zpět do fyzického těla.

Když spíme, tu obvykle cestu zpět snadno najdeme. Prožijeme-li však vyličený stav, tu cestu zpět nacházíme jen stěží. V tomto stavu však nic nevnímáme tak, jako ve fyzickém těle, ale jaksi imaginárně, v obrazech. Když pak přijde někdo, kdo je vlastně přírodním duchem, tu se objeví třeba v podobě pastýře, v podobě ovčáka, a dá nám radu: „Jdi k tomu a k tomu zámku - resp. já tě tam dovezu na voze“ atp. S takovou imaginací se mohou pojít i další. Např. se tělo, které jsme opustili, objeví jako zakletý zámek, z něhož, jakmile do něj vejdem, musíme někoho vysvobodit. Takto si imaginujeme touhu po fyzickém těle a pomoc přírodních duchů, než se vrátíme zpět do fyzického těla, než se probudíme.

Takové zážitky vyprávějí lidé, kteří to ve skutečnosti prožili, protože mají pocit, že tímto způsobem vstoupili jaksi ve styk s myšlenkami zemřelého člověka. Řeknou si: To byl pocit něčeho, co nebylo pouze ve mně, co nebylo jen něčím vysněným ve mně. To byl pocit, který mně zprostředkoval určitý děj venku ve světě. To se přirozeně vyjadřuje v obrazech, ale odpovídá to určitému ději. Chci Vám přecíst takový obraz, kde někdo vyprávěl, jak prožil cosi podobného tomu, co jsem právě líčil: „když jsem se rozloučil s vojáky, potkal jsem na své cestě tři muže. H chtěli vykopat jednoho mrtvého, protože jim byl dlužen tři marky. Tu jsem byl pojat lítostí a zapravil jsem dluh, aby mrtvý měl klid a nebyl již rušen ve svém hrobě. Cestoval jsem dá a tu se ke mně přidružil cizí muž s
bledým obličejem

a pozval mě, abych vstoupil do olověného vozu, a přemluvil mě, abych s ním jel do jednoho zámku. V zámku bydlela princezna, která prohlásila, že si chce vzít za muže jen člověka, který by k ní přijel na olověném voze. Potom šel ke kočímu a pravil: Jed', co vůz vydrží v tu stranu, kde je východ slunce. Tu přišel ovčák a pravil: Já jsem hrabě z Ravensburgu. Poručil kočímu, aby jel rychleji. Přišli jsme k bráně a bylo slyšet rozruch. Brána se otevřela. Princezna se nyní ptala muže, odkud že je a jak mohl se starým mužem jet, a zpozoroval jsem, že ten, kdo mě sem byl dovedl, je duch. Potom jsem vešel do brány. Vstoupil jsem dovnitř a byl jsem majitelem zámku“.

To znamená, že přišel nazpět do svého těla. Tu nacházíte takový zážitek, jaký jsem uvedl. A co to je, když se to někomu jinému stane a on to pak vypráví dále? Tomu se říká pohádka.

Pohádky nevznikly jiným způsobem nežli tímto. Vše ostatní, co se říká o vzniku pohádek, není nic jiného nežli pustou fantasií. Všechny skutečné pohádky jsou důkazem toho, že existují zážitky mimo tělo lidské, jestliže se éterické tělo jistým způsobem vymístí a člověk vstoupí ve styk s vnějším éterickým světem.

To je, milí přátelé, jeden způsob, jak člověk vstupuje svým éterickým tělem do styku s vnějším éterickým světem. Tam kde máme polovědomou, naším Já jen napolo proniklou činnost, tam existuje ještě jiná možnost. Jiný způsob, jímž vcházíme do styku s vnějším éterickým světem je řeč.

Lidská řeč není plně vědomá, jako je vědomé lidské myšlení.

Není pravda, že bychom měli mluvení plně ve své moci, jako něco co nám patří. V řeči, na níž má značný podíl naše nevědomí, neboť Já zde nezasahuje úplně dolů do řeči, se vyžívají éterické mocnosti. Mluvíme-li, tu jsme ve styku s obklopujícím nás éterickým světem.

(pozn. red: Mluvit se naučme dřív, než myslet, tj. dřív než jsme s to plně vyvinout vlastní éterické tělo i s egoidním středem (). Tzn., že mluvit se neučíme silami myšlení, ale pouze silami chtění a cítění, jež jsou nedokonalým, tj. nedokonaným myšlením. Na mluvení tedy nemusí mít účast naše ego)*

Myslet se učíme jako individuality (*ega*), ale mluvit nikoli. Mluvit se učíme dle karmy (*příčiny a následku = akce a reakce*), která nás staví do určitých životních souvislostí.

(pozn. red: To co nás činí individualitou je vědomí vlastního Já, které je ve vývoji nutnosti vědomím ega, jež můžeme plně prožít jen ve zdánlivém dědičném těle éterickém (Q), tj. ve zděděném fyzickém těle, nikoliv ve svém vlastním těle éterickém (W). I tak se tato schopnost dostavuje ve vědomí západního člověka až po druhém roce jeho věku. Do té doby člověk o sobě nemluví v první osobě: „Já mám hlad!“, atp. , ale ve třetí osobě: „Pepíček má hlad! “ atp. Protože se Pepíček naučil mluvit před druhým rokem svého života, je zřejmé, že se neučil mluvit na základě myšlení, jako individuální Já. Upříslušníků přírodních národů trvá tento neindividuální stav po celý život: „ Vmettou má hlad!“).

Zatímco v abnormálních stavech, v nichž je naše éterické tělo (W) vymístěno, přicházíme do styku s přírodními duchy, mluvením tj. nemyslíme-li mlčky nýbrž nahlas (*nedokonalé myšlení = chtění a cítění*), tu přicházíme do styku s duchy národů (*mluvíme tzv. „ mateřským jazykem “, jenž je jazykem národa, nikoliv individuálním jazykem*). A duchové národů se vžívají do našich éterických těl, nezasahujíce až nahoru k našemu vědomí.

(pozn. red: Až dosud RS lokalizova vědomí našeho ega relativně dolů. Nyní lokalizuje vědomí relativně nahoru. Představíme-li si astrální tělo jako plné mezikruží ohraničující svou vnitř-

ni formou prázdný kruh duše citivé, jenž představuje naše individuální vědomí, a pronikneme-li kruh i mezikruží hvězdou () éterického těla s centrálním egem, tu nahlédneme následující relace: centrální ego je vůči všemu ostatnímu ze všech stran relativně dole. Vnitřní forma mezikruží je vůči němu relativně do všech stran nahoře. Ahrimanská sféra našeho vědomí tedy počíná nahoře, vědomí ega je však dole.)*

Co žije tímto způsobem v mluvícím člověku (*jako duchové národů, či přírodní duchové*), to k jeho plně vědomé činnosti Já patří tak málo jako pohádky, které nám o tom lidé vyprávějí.

Tím jsme vylíčili zasahování Lucifera a Ahrimana do éterického těla člověka. Luciferské a ahrimanské síly však zasahují také do těla astrálního (*éterická hvězda (*) proniká mezikružím a kruhem těla astrálního, z něhož její paprsky berou podstatu pro vývoj své velikosti*). Nuže, studujeme-li lidské astrální tělo, musíme poukázat na to nejvýznačnější, co charakterizuje astrálního člověka, takového jaký je na zemi, to je musíme poukázat na vědomí.

(pozn. red: Představíme-li si astrální tělo jako plnost vnějšího mezikruží ohraničující prázdnotu vnitřního kruhu, tu je vědomí člověka právě v prázdnotě vnitřního kruhu, tj. v podobě duše citivé).

Ve fyzickém těle je tím podstatným forma a síla. V éterickém těle pohyb, život. V astrálním těle vědomí.

(pozn. red: V poznámkách k Tombergovi se těmito věcmi zabýváme blíže. Zde si jen zopakujme, že fyzické tělo reprezentované tzv. prachem země je dáno silami centrální orientací éterických sil hvězdy éterického těla (). V dostředivém směru paprsky hvězdy vykazují takovou koncentraci sil, že to budí zdání hmot- nrného zrnka prachu. Rozeberme-li však paprsky hvězdy, po zrnku prachu je veta. Proto RS pokládá za to podstatné u fyzického těla síly. Samotné fyzické tělo bez sil neexistuje a nemá tedy samo o sobě nijakou hmotnou podstatu, jak se domnívají akademičtí materialisté. Má-li mít fyzické tělo vlastní podstatu, musí být znemožněno rozebrání podstaty paprsků hvězdy. Toho dosahujeme skládáním sil hvězdy v tzv. výslednice sil, které se v podstatě sil, z nichž jsou složeny jeví jako oheň v roští. Hvězda zaniká, její střed však*

nikoliv. Tento střed však již není iluzorní plností, ale skutečnou prázdnotou, jakobychom střed éterické hvězdy probodli. Tento prázdňý bod je tím, co je ohraničeno formou jako okrajem rány. Tuto formu bodu zve RS vlastní podstatou fyzického těla.

Praví-li RS, že u éterického těla je podstatným pohyb a život, pak mluví opět o paprscích éterické hvězdy, nyní však nikoliv jako o silách, ale o podstatě těchto sil. Paprsky hvězdy berou svou podstatu z plnosti mezikruží astrálního těla a z prázdnoty kruhu (samá voda) duše citivé. Podstatou éterického těla je tedy plnost a prázdnota, z nichž paprsky hvězdy jako akce a reakce vyvíjejí svou velikost. Tento vývoj paprsků se jeví jako růst jejich velikosti podobně, jako pozorujeme růst u rostlin. Tento růst je tedy RS zván „pohybem a životem“ (rostlinným životem).

Praví-li RS, že u astrálního těla je podstatné vědomí, pak tím naznačuje, že plnost mezikruží astrálního těla je tu za tím účelem, aby ohraničovala individuální vědomí ve svém nitru, tj. v podobě prázdnoty kruhu duše citivé.)

V lidském těle však nemáme pouze jeden, ale dva stavy vědomí: obyčejný bdělý stav (vědomí) a stav spánku (nevědomí). Pozoruhodné tu však je, že oba tyto stavy vědomí nám nejsou vlastně zcela přirozené. Přirozený by nám byl mezistav mezi nimi, ve kterém vlastně vědomě skutečně nežijeme. Kdybychom neustále bděli, tu bychom se sotva mohli řádně vyvíjet jako lidé různého věku v průbě-

hu života. Jenom tím, že je v nás jaksi stále něco, co je méně bdělé, než je naše bdělé vědomí, jsme s to se vyvíjet.

Ptejme se sami sebe, nakolik se chceme vědomě vyvíjet pomocí toho, co se v obyčejném životě dozvídáme, co v něm přijímáme (*vnímáme*), a nakolik nám jde jen o to, abychom uspokojovali pouhou zvědavost, či senzacechtivost. Lidé jen zřídka staví vědomě do služeb vývoje to, co se v bdělém stavu dozvídají. Za těchto okolností se vyvíjíme jen díky tomu, že vedle našeho denního bdělého vědomí současně něco také spí. Zde nemám na mysli noční spánek, ale něco co spí, když jsme za dne docela bdělí. To, co v nás takto současně spí, to způsobuje, že nezůstáváme dětmi, nýbrž, že se dále rozvíjíme.

To, co je předmětem vědomí v našem astrálním těle, je obyčejný bdělý stav. Tento obvyklý bdělý stav je však takový, že jsme při něm příliš silně bdělí, že jsme v něm příliš silně oddáni vnějšímu světu natolik, že se v něm docela ztrácíme. A čím to je?

To je tím, že bdělé vědomí žije pod silným vlivem, pod přemoci Ahrimanovou.

Bdělé vědomí = Ahriman.

(pozn. red: Naše bdělé vědomí není vědomím samým o sobě, ale je předmětným vědomím, tj. vědomím obsahujícím předmět vědomí podobně, jako jsme si výše ukázali jakým způsobem duše citivá cítí v podobě náprstku vyvíjející se chtění v podobě prstu ve svém nitru. Právě-li RS, že je Ahriman bdělým vědomím, pak tím nepraví, že Ahriman je každé, tím méně obecné vědomí. Individuální vědomí duše citivé si musíme představit jako prázdnotu vnitřního kruhu, v níž se projevuje odstředivé působení vnitřní síly reakce, která vyvíjí svou velikost v protisměru svého působení, tj. „zpětným odrazem“ dostředivě. Na počátku vývoje velikosti sil reakce je tedy také bdělé vědomí pouze ve svém počátku jakoby Ahriman procital ze sna. Pokud přihlížíme k pouhému počátku, na němž je tu pouze odstředivé působení síly reakce, která ještě nepočala vyvíjet svou velikost, pak nahlédneme, že odstředivý směr působení vnitřní reakce je na počátku totožný s tvarem obsahu kruhu, který je tomuto obsahu vtisknut vnitřní formou mezikruží, s níž opět splývá směr působení vnější síly luciferské akce. Takto máme již na počátku bdělého vědomí pouhými

směry sil akce a reakce ohraničen tvar a formu kontrastu mezi plností vnějšího mezikruží a prázdnotou vnitřního kruhu. Ahriman je tedy na počátku tvarem prázdného obsahu kruhu, který je předmětem vědomí, s nímž dohromady dává bdělé vědomí, které se dostředivým vývojem velikosti vnitřních reakcí dále vyvíjí až k vědomí ega. Zde teď nesmíme zaměňovat pojem „vědomí“, které není Ahrimanem s pojmem „bdělé vědomí“, které je Ahrimanem.)

Jinak je tomu s vědomím ve spánku, v němž jsme zase příliš málo bdělí. Ve spánku děláme naprosto vše pro svůj vývoj, tj. sami pro sebe. Ve spánku jsme tak silně sami v sobě, že je tím veškeré vědomí zastřešeno.

(pozn. red: Uvážíme-li, že naše bdělé vědomí je předmětným vědomím, jehož předmětem je to, co máme využít pro svůj vývoj, pak zde musíme přísně rozlišovat mezi dvojím vědomím:

a/ bdělé vědomí = vědomí uvědomující si předmět vědomí = Ahriman

b/ vědomí spánku = vědomí zpracovávající předmět vědomí = Lucifer

Rozdíl mezi obojím vědomím je podobný, jako rozdíl mezi těžbou suroviny a zpracováním suroviny. Je-li těžba suroviny bdělým vědomím, pak zpracování suroviny bdělým vědomím být nemůže. Není-li bdělým vědomím, nezbytně je vědomím spánku. Toto vědomí spánku si však nemůžeme představit jako fyzic-

ké tělo ležící bezvědomě na posteli, ale jako to, co mimo toto tělo zpracovává vjemy bdělého vědomí v paměťové odlitky vědomí spánku. Zatímco Ahriman je sběratel vjemů, Lucifer je jejich zahradník, který je ukládá do orné pudy v plnosti astrálního těla jako semena rostlin.)

Ve vědomí spánku má převahu Lucifer.

Vědomí spánku = Lucifer.

Vzhledem ke svému astrálnímu tělu jsme tedy takoví, že v našem bdění má převahu Ahriman nad Luciferem, zatímco v našem spaní má Lucifer převahu nad Ahrimánem. O rovnováze mezi Luciferem a Ahrimánem můžeme mluvit jen ve stavu mezi bděním a spánkem, tj. ve snění. Naše sny naznačují, že se ti dva perou, že si udržují vzájemnou rovnováhu. Naše představy (*vjemy*), vyvolávané v denním vědomí Ahrimánem (*působením odstředivých sil reakce*) a jím také vytvářené, zkrystalizované, se vlivem Luciferovým opět rozpouštějí a jsou tak přiváděny opět k rozplynutí tak, že se vše stává v sobě pohyblivými obrazy.

(pozn. red: Mechanismus vjemu v podobě již výše zmíněného náprstku jako otisku pečeti do pečeti vosku je založen na schopnosti vědomí podržet po nějaký čas otisknutou formu stejně, jako ji podrží pečeti vosk. Tato schopnost je dána již zmíněnou tendencí Ahrimána ke sklerotizaci v protikladu k Luciferově horečnatému rozpouštění. Tato sklerotizace jako opak zanícené horečnatosti se jeví být jistým druhem podchlazení či chcete-li zmrazení. Jako musíme pečeti vosk teplem nejdříve rozpustit, aby mohl přijmout otisk pečeti a následně ochladit, aby tento otisk podržel, tak Lucifer s Ahrimánem střídavě rozpouští a ochlazuje individuální vědomí duše citivé, a způsobují tím střídavé měnění skupenství vody ahrimánské sféry - voda - led. Otisk chtění do vědomí jsme si výše popsali jako dostředivý růst odstředivě působících sil reakce. Zatímco odstředivý směr působením vnitřních reakcí je ryze Ahrimánský, dostředivý směr růstu jejich velikosti je již Luciférský. Tzn., že otiskování chtění (prstu) do vědomí v podobě citění (náprstku) je zde spojeno s Luciférským rozpouštěním pečeti vosku (vědomí). Je to podobný proces, jaký se využívá v chladírenské technice, kde se příslušné médium nejdříve stlačí tak, že se tlakem přehřeje a po odebrání přebytné teploty chlazením, se prudce odstředivým tahem uvolní stísněný prostor. Touto

náhlou odstředivou expanzí dojde k prudkému ochlazení média. Tomuto odstředivému ochlazení odpovídá právě odstředivý směr působení Ahrimanových sklerotizujících reakcí. Tak dojde ke ztvrdnutí či ke krystalizaci otisknutého vjemu, který je opětným dostředivým růstem reaktivních sil zahříván a tímto Luciferským vlivem rozpouštěn. Mechanismus, jímž odebíráme z vědomí přebytečnou teplotu, je mozek, který vykazuje při duševním cítění zvýšenou teplotu, kterou stačí zásobovat celý tělesný organismus tak, že je člověk a mnozí jiní živočichové tvorem teplotokrevným).

Jako u vah nastává rovnováha stejnomyšlným zatížením obou ramen vah, takže tu nemáme co činit s klidem, nýbrž s rovnováhou, tak ani v lidském životě nemáme co činit s klidem, nýbrž s rovnováhou. Dvoji působení, které je zde v rovnováze (*vnější akce a vnitřní reakce*), z nichž jedno nebo druhé mívá na čas převahu, jsou Lucifer a Ahriman. Ve bdělém vědomí klesá miska Ahrimanova, ve vědomí spánku klesá miska Lucifera. Jenom v mezistavu tj. ve snění, jsou obě síly v rovnováze, avšak nikoliv tak, že by snad váhy byly v klidu, nýbrž tak, že se ramena vah vychylují střídavě nahoru a dolů.

A když v lidském duševním životě postoupíme ještě dál (*od cítění k myšlení*), i tu se ukáže působení Lucifera a Ahrimana, jako provinění světových sfér.

(pozn. red: Dorostou-li velikosti sil Ahrimanské reakce až do středu prázdnoty kruhu duše citivé v Ahrimanské sféře, vzájemně se tu střetnou jako dvojice protisti. Tzn., že i horní síly Lu- ciferských akcí vyvinuly svou velikost až k hornímu tvaru me- zikruží. To je právě okamžik, kdy se ve středu prostoru objeví Luciferské ego a na obvodu prostoru mnohost A hri manských „go“ spojených s egem centrálně orientovanými paprsky éterické hvězdy (). Zde nastává již výše zmíněné „přemyslovské“ myšlení ve vzájemných rozporech, mezi nimiž má být soudcem centrální ego. Nás tu však více než soudce zajímá skutečnost, že se tu rozepřené síly v podobě paprsků hvězdy násobí s obvodem prostoru jako poloměr s půlobvodem a to na obou polokoulích prostoru. Toto násobení si však naznačíme pouze na průřezu prostorem v podobě násobení poloměru s půlobvodem kružnice: (půlobvod) $JR \times R$ (poloměr) $= IR^{\wedge} \times 2 = 2IR^{\wedge}$*

Jak je patrné, zde v následku násobení dvou poloměrů s dvěma půlobvodů naplňují jeden obvod dva obsahy. Protože se do jednoho obvodu dva obsahy nevejdou, dojde k jejich rovinnému zvlnění, které tu RSpouze naznačuje).

V lidském životě hrají důležitou roli dva pojmy:

Jedním je pojem: „povinnost“, nábožensky pojato: „příkázání“. Lze také použít pojem: „příkaz povinností“.

Druhý pojem, na který tu chceme pohlédnout, je pojem: „právo“ (nárok).

Uvážíme-li, jakou roli hrají v lidském životě pojmy povinnost a právo, nahlédneme, že se tu jedná o dvojici polárních protikladů, takže jsou jaksí i sklony lidí jsou takové, že jednou kladou důraz víc na povinnosti, podruhé víc na práva. Žijeme ovšem v době, kdy lidé raději mluví o svých právech nežli o svých povinnostech. Všechny možné oboiy uplatňují svoje práva. Máme právo dělníků, právo žen

atd. atd. Povinnost je prostě protikladem práva. Naše doba však bude jednou vystřídána dobou, kdy se budou - právě pod vlivem anthroposoficky-spirituálního světového názoru - uplatňovat víc povinnosti než práva. V pozdější budoucnosti vzniknou také tomu odpovídající hnutí.

Pak se budou lidé více ptát: jaké povinnosti mám jako žena, či jako muž na v postavení, ve kterém se nacházím? Tak bude epocha žádosti práva vystřídána epochou podnětu povinnosti. Takto, jako dvojice polárních protikladů se v našem životě uplatňuje právo a povinnost (*dostředivá žádost a odstředivý pud*).

Nyní můžeme říci: Pokud člověk ve své duši přihlíží k povinnosti, tu vlastně vyhlíží ze svého nitra ven. Emanuel Kant to, jak známo, vyjádřil grandiosním způsobem tak, že předvedl povinnost jako vznešenou bohyni, k níž člověk vzhlíží:

„Povinnosti, ty vznešené velké jméno, jež NIC oblíbeného, NIC co JE lichotivé nepřinášíš, v sobě neobsahuješ, nýbrž podrobení vyžaduješ!“

Člověk vidí povinnost zářit jaksi dolů z oblastí duchovního světa a nábožensky ji cítí jako podnět (*popud*) uložený mu bytostmi vyšších hierarchií. A když sejí člověk podrobuje, jakoby vycházel sám ze sebe. A toto vystupování ze sebe sama v pocitu povinnosti je již něčím, co člověka vynáší z jeho obyčejného já (ega). Avšak takové vycházení z obyčejného Já, veškeré takové snahy po zduchovění, by člověka přivedly do postavení, v němž by jaksi ztratil pevnou půdu pod nohama, kdyby se oddával jen této jediné tendenci, usilujíc ze sebe ven. Člověk by jaksi pozbyl tíhu, kdyby chtěl stále jenom ze sebe ven. Proto musíme, když se podrobujeme povinnosti, hledat sami v sobě pomoc, která nám dá jaksi tíhu, když popud k povinnosti přicházející k nám zvenčí přijmeme za svůj, jakoby vycházel z nás. Krásně to vyjádřil Fridrich Schiller, který pravil, že.

„člověk má nejkrásnější poměr k povinnosti, když se zároveň naučí povinnost milovat.“

Touto myšlenkou je vlastně řečeno mnoho. Když mluví člověk o tom, že se učí milovat povinnost, tu se již povinnosti prostě nepodrobuje (*netíží ho zvenčí*), tu vystupující ze sebe (*přijal povinnost za svou jakoby vycházela z něj*), bere sebou lásku, kterou jinak miloval jen sám sebe, která žila v jeho těle jako egoismus (*lásku směřující k egu*), tu bere sebou ven, a jí nyní miluje povinnost.

(pozn. red: přijmeme-li povinnost za svou, jakoby vycházela z nás, tu její odstředivou silou vynásíme sami ze sebe své centrální Já i dostředivou lásku, která se k němu dostředivě váže jako sebeláska. Jakobychom tím své dostředivé Já i lásku odstředivě rozšiřovali do prostoru, jakoby se v našem Já odstředivě rozšiřoval otvor, do jehož prázdného prostoru můžeme zahrnout předmět své milované povinnosti, např. jinou osobu atp., kníž pak směřuje i dostředivá mateřsky pečující láska. Toto vycházení Já ze sebe samého i s láskou která k němu míří, pomocí odstředivých sil přivlastněné povinnosti, nazývá RS „ láskou k povinnosti “.)

Pokud je láska sebeláskou, potud je luciferskou silou. Pokud jí však člověk vynese ze sebe ven, aby jí miloval povinnost tak, jak dříve miloval jen sebe sama, potud Lucifera vysvobodí, a vezme jej sebou do oblasti povinnosti, kde jej učiní bytostí oprávněnou k působení ve smyslu pocitování podnětu k povinnosti (*odstředivá povinnost tu vychází z luciferského ega, které vynáší s sebou*).

Jestliže to však člověk nedokáže, není-li sto lásku ze sebe vynést a připojit ji k povinnosti, pak pokračuje pouze v sebelásce. Ne- dokáže-li člověk povinnost milovat (*jako svou vlastní*), pak se jí dokáže pouze podrobit (*jako cizí, uložené z venčí*), pak se stane je

jím otrokem. Otrok povinnosti pak vysychá, neboť se proti ní ahrimansky zatrvzuje.

Zde můžeme povinnost vidět jaksi uprostřed mezi podrobení se jí a přijetí jí za svou. Podrobíme-li se jí, pak ničí naši svobodu, pak se stáváme otroky povinnosti, neboť se proti ní, svými odstředivými impulzy, staví Ahriman (*na obvodu éterického těla **). Přineseme-li však povinnosti za obět' sílu sebelásky, přineseme-li jí vstříc luciferské teplo jako lásku (*přijmeme-li ji za svou, uvedeme ji do souladu s Ahrimánem s nímž se stane stejnosměrnou*), pak nastolíme stav rovnováhy mezi Luciferem (*rozpouštějícím teplem*) a Ahrimánem (*tuhnoucím chladem*), v jehož následku najdeme správný poměr k povinnosti. Tak v mravním ohledu tento stav rovnováhy zapřičiňujeme sami.

Ahriman ve vnějším duchovnu (*Jako je Ahriman odstředivý v našem éterickém těle, tak je odstředivý také v cizím éterickém těle, takže to co k nám z venčí směřuje jako popud vnější povinnosti, je vlastně Ahrimánem vnějšího světa*) nám povinnost, jíž se musíme podrobit, jaksi vysušuje (*zbavuje našeho Já*), takže nám bere svobodu. My mu však, z našeho vlastního organismu, můžeme přinést vstříc s láskou sebe sama (*zaujmout svým Já středního odstředivého působení, tj. přijmout jeho odstředivou povinnost za svou*). Rovnováhou mezi Luciferem a Ahrimánem způsobujeme správný poměr k povinnosti, čímž jsme také v jistém ohledu vysvoboditeli Lucifera (*z nutnosti podrobit se vnější povinnosti*).

V okamžiku, kdy se naučíme milovat své povinnosti, přispíváme k vysvobození luciferských mocností, neboť luciferské síly jež jsou v nás jinak zaklety v sebelásce, vyvádíme ze sebe k boji s Ahrimánem (*v egoidním středu éterického těla odporuje Lucifer dostředivě sám sobě. Vyvedeme-li ho poněkud ze středu ven, tu stavíme jeho dostředivý směr proti odstředivému směru Ahrimánovu*) a tím Lucifera zakletého v sebelásce vysvobozujeme, ^svobodíme ho, když si zamilujeme svou povinnost.

(pozn. red: Nuže, jak poznáme, že milujeme povinnost a ne právo?)

Právem se něčeho dožadujeme a proto je právo vůči našemu egu dostředivé.

Přijmeme-li povinnost za svou tak, že vychází z nás, tu je vůči našemu egu odstředivá. Tím je dáno, že:

a/ naše dostředivá práva mohou být naplněna jen cizí odstředivou povinností

b/ cizí dostředivá práva mohou být naplněna jen naší odstředivou povinností

Proto je žádostivé právo Lucifersky egoidní, a pudová povinnost Ahrimcmsky anti-egoidní. Neegoidní je pouze povinnost, kterou jsme přijali za svou, kterou jsme si zamilovali.

Dostředivě si zamilovat odstředivou povinnost, či vynést ze sebe odstředivě dostředivou lásku, je uměním spojit dostředivé s odstředivým. Lidská egoidní přirozenost ovšem dokáže pouze dostředivě milovat svá dostředivá práva, či odstředivě utlačovat cizí ego - vnucovat mu své chtění jako jeho povinnosti. Tím je vůči lidstvu nastolen revoluční požadavek stát se uměle neegoidním, proti konzervativnímu požadavku zůstat egoidně přirozeným.

Neegoidnímu umění pak říkají klasici „umění milovat“, čímž současně naznačují, že mimo sebelásky není láska přirozená, ale umělá - umělecká.)

Schiller ve svých „Dopisech o estetické výchově člověka“ položil si tutéž otázku: Jak přejdeme od zotročení povinností k milování povinnosti, (jenže Schiller nepoužíval výrazů Lucifer a Ahriman, poněvadž věc nemyslel kosmicky). Tyto podivuhodné Schillery „Dopisy o estetické výchově člověka“ jsou však bezprostředně přeložitelné do duchovní vědy. S právem se to má tak, že jeho uplatňováním se ihned projeví jeho spojení s Luciferem (v egu). Svá práva se nemusí člověk učit milovat, on je miluje, a je docela přirozené, že své právo miluje (*pozn.red: soulad dostředivého práva s dostředivou láskou je přirozeně stejnosměrný*). V našem citění (pocitování) práva se jeví být spojení mezi Luciferem a právem přirozené. Všude tam, kde se uplatňují práva, spolupůsobí Lucifer (v egu).

Mnohdy lze vidět velmi zřetelně i zevně, jak se v propagování toho či onoho práva silně spoluuplakuje luciferova moc.

(pozn. red: Učiníme-li např. předmětem práva lidskou svobodu, jak to činí tzv. Deklarace lidských práv a svobod, tu snad prostáček neprohlédne egoidní podtext takové ideologie. Prostá úvaha nám však ihned projeví bludný kořen v jeho plné nahotě: Právo na svobodu je dožadováním se svobody na jiné osobě, která má povinnost naší svobodě vyhovět. Tzn., že právo na svobodu předpokládá na druhé straně nesvobodnou povinnost. Taková svoboda je na úkor nesvobody jiných, neboť naše právo na svobodu lze naplnit jen něčí povinností zříct se své svobody a dát ji nám. Tak právo staví člověka proti člověku, aby si každý svou svobodu vydobyl na úkor svobody bližního. V nastalém sporu o svobodu, vzniká mezi bližními prostor pro zákoníkovo ego, které se tu staví do role soudce. Jeho soud spočívá v omezování svobody obou sporných stran, s odvoláním na nepřípustnost omezování svobody jedné strany druhou:

„ Svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého!“

Nuže, kde končí zákoníková svoboda jednoho a kde začíná svoboda druhého? Kde jinde, než mezi nimi! To je přesně tam, kam se nakvartýroval vykutálený zákoník, jenž si ve jménu neo-

mezování svobody osobuje pravomoc klást svobodě meze. Omezení jedné strany zve „koncem svobody“, omezení druhé strany zve „počátkem svobody. Mezi počátkem a koncem svobody se nachází zákoník, nikoliv sporné strany. Tzn., že svoboda, byť omezená, je pouze pro zákoníka, nikoliv pro ty, mezi nimiž on soudí, neboť oni o své svobodě nemají právo rozhodovat. Takové je jejich „právo na svobodu“, kterého se směji domáhat jen na základě následující úvahy: „Vám ani mně nepřisluší o svobodě soudit. Od toho je tu zákoníkův soud.“)

Jde tedy o to, abychom ve vztahu k právu dospěli také k uvědomění si jeho relativního protikladu, abychom k Luciferovi, ktaý je s právem spojen přirozeně, vytvořili protipól umělým povoláním Ahri- mana. A to je právě možné uskutečnit jen pomocí „protipólu lásky.“

Láskaje na jedné straně vnitřním ohněm, na straně druhé je však umírněností. Umírněnost je pak schopností přijímat klidně (*nea- fektovaně*) to, co k nám ve světové karmě přistupuje, tj. schopnost pochopení nutnosti toho, co se děje ve světě. Láskaje tedy na druhé straně chápající umírněností.

(pozn. red: Mluví-li zde RS o lásce jako o vnitřním ohni, pak mluví o dostředivém směru lásky. Protože luciferská horečnatá ohnivost, rozpouštějící pečetní vosk našeho vědomí, je rovněž dostředivá, musíme si tu dát pozor na možnou záměnu dostředivé lásky s dostředivým zanicením Lucifera. Proto druhou stranou lásky nemůže být opak Lucifera, tj. odstředivě chladný sklerotismus Ahrimanův. Druhou stranou lásky tedy není protiklad lásky, např. nenávisť, ale opět jen láska, jenže jaksi z druhé strany. Láska není vášeň a proto není nemírná, ale mírná. Protože je mírná, má míru. Má-li míru, pak má také dvě strany, počátek a konec. Tzn., že láska není nekonečná, bezbřehá, atp., jak si jí představují romantici. Na počátku je láska vnitřním ohněm, na konci je chápající umírněností, která se již dotýká toho, co je vně, neboť zde končí míra vnitřního ohně, tedy míra nitra. Lásku si tedy můžeme představit jako chápající umírněnost s vnitřním ohněm ve svém středu. Chápající umírněnost lásky se tedy týká toho, co je vně, takže lásku druhé osoby poznáme právě podle umírněnosti, nikoliv podle vnitřního ohně. Představíme-li si nyní již vícekrát zmíněnou hvězdu () éterického těla*

člověka, pak vnitřní oheň lásky souvisí se středem hvězdy, kde sídlí luciferské ego a chápající umírněnost lásky souvisí s obvodem hvězdy, kde sídlí ahrimanské „go“. Zatímco je luciferské ego dostředivé a ahrimanské „go“ odstředivé, láska je na obou svých stranách pouze dostředivá. Její chápající umírněnost se takto může chopit ahrimanského odstředivého „go“ a snést ho dostředivě dolů k Luciferovi. Toto snesení odstředivého „go“ si můžeme představit jako zmenšování poloměru hvězdy (). Zmenší-li se pak hvězda (*) tak, že je zcela bez míry, zmenší v pouhý bod, který je miniaturou vnějšího obvodu a je tedy vnitřně prázdným bodem otevírajícím otvor ve vnitřně plném luciferském egu, jakoby ho probodl. To Luciferovi umožňuje po dostředivém vyjití do západního prahu smrti, následné odstředivé vyjití v obrácené podobě z východního prahu smrti.)*

Jakmile přistoupíme ke svým právům s chápavou uklidněností, přivoláme Ahrimana zvenčí dovnitř, kde ho lze nej snadněji poznat. Vysvobodíme tedy i jej a to z jeho pouze vnějšího bytí tím, že ho přivoláme do sebe, a zahřejeme láskou, která je spojena s právem (*láska a právo jsou dostředivé*). Umírněnost tak spojuje s vnitřní vřelostí lásky Ahrimanův chlad (*snesený z obvodu do středu*), takže jsme s to s vřelostí lásky umírněně chápat i to, co je chladem ve vnějším světě. Tím vysvobozujeme Ahrimana, neboť se stavíme s porozuměním k tomu, co ve světě vzniklo, neboť na základě své sebelásky

neklademe pouze požadavky svého práva, ale umírněně se chápeme toho, co je ve vnějším světě. Tím smiřujeme věčný boj mezi Luciferem a Ahrimanem ve světě.

Na jedné straně se člověk učí chápat poměry tak, jak se vyvinuly na základě kosmické a karmické nutnosti konservativním způsobem.

A na druhé straně ve svých prsou cítíme tendenci vznikat stále něco nového revolučním způsobem.

V revolučním proudu žije Lucifer, v konservativním proudu žije Ahriman. Člověk žije uprostřed mezi těmito dvěma polárními protiklady svým právním způsobem života, *(nikoliv tedy zamilujeme-li si svou povinnost)*.

Tak vidíme, že právo a povinnost představují dva odlišné stavy rovnováhy mezi Luciferem a Ahrimanem.

- Jak se lidské tělo fyzické, éterické a astrální jeví v životě,
- jak se povinnost a právo jeví v životě práv a povinností,
- jak tyto věci vůbec stojí ve světě,

to poznáváme jen tehdy, poznáváme-li vzájemné působení duchovních mocností, především ty, které způsobují rovnováhu.

Vše co existuje *(v relativním světě projevů)*, je pod vlivem duchovních sil způsobujících rovnováhu. To, co prožíváme ve svém mravním životě, se pak včleňuje do světa polárních protikladů. Veškerá mravnost a etika *(moralita)*, veškerý mravní život i se svými protipóly života povinností a života práva, se nám stanou srozumitelnými jen tehdy, pozorujeme-li tu vzájemné pronikání Ahrimana a Lucifera.

Právě tak v historicky chronologickém střídání hnutí revolučně-válečných (luciferských) s konzervativními (ahrimanskými)

se nám jeví být lidský život ve svém prožívání dějin jakýmsi stavem rovnováhy mezi živlem luciferským a ahrimanským

(rovnováhou je zde míněno vzájemné vyrovnávání dvou protikladných stavů, mezi nimiž bez lidského vědomí nemůže nastat bezprostřední rovnost v prostoru, ale pouze v historickém čase).

Svět nelze jinak pochopit, než pozorováním a poznáváním jeho relativně protikladných projevů. S čím se setkáváme ve vnějším světě, to se nám projevuje v protikladech je správně pojímaného dualismu. V tomto ohledu je správně

pochopený dualistický manicheismus ve světě plně oprávněn. Nakořik je tento manicheismus oprávněn také ve spirituelním monismu, tím se budeme mod v budoucnosti porůznu ještě zabývat. Těmito přednáškami zamýšřím ukázat vám svět jako výsledek rovnovážných vřivů. Obdobným způsobem se jako výsledek rovnovážných vřivů, vyjadřuje také umělecký život. Odtud vycházejíc, budeme jednou později pozorovat umění a jeho vývoj ve světě, i podřil různých duchovních mocností na vývoji uměleckého života v lidstvu.